

Сізова Л. В.,

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

КАТЕГОРІЯ ОЗНАЧЕНОСТІ ТА НЕОЗНАЧЕНОСТІ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
ТА ЗАСОБИ ЇЇ ПЕРЕДАЧІ У РОСІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядаються способи передачі значення англійських артиклів *a/the* та детермінаторів *some/any* як показників категорії означеності та неозначеності різними засобами російської мови.

Ключові слова: артикль, категорія детермінації, означеність/неозначеність.

В статье рассматриваются способы передачи значения английских артиклей *a/the* и детерминаторов *some/any* как показателей категории определенности/неопределенности разными способами русского языка.

Ключевые слова: артикль, категория детерминации, определенность/неопределенность.

The article deals with the analysis of the means of interpretation of the articles *a/the* and determiners *some/any* as markers of the category of determination in Modern English in the Russian language.

Key words: article, category of determination, definite determination/ indefinite determination.

Наше дослідження виконано у рамках зіставного метода. Актуальність пропонованого наукового аналізу обумовлюється відсутністю системного опису способів вираження означеності та неозначеності у російській та англійській мовах [1-6], по-різному визначаються формальні показники даної категорії у англійській мові [1-4; 6]. Традиційні граматики сучасної англійської мови вважають означений артикль показником означеності предмета мовлення [1-4], тоді як І. Крамський до показників категорії означеності відносить також і вказівні та присвійні займенники, порядкові числівники, різноманітні атрибути [5, с. 43].

Ряд граматистів визначають семантичну близькість між займенниками *some/any* та неозначеним артиклем [1, с. 26].

Мета даної роботи зводиться до співставлення способів передачі значення англійських артиклів *a/the* та лексем *some/any* у їх вживаннях у функції детермінаторів у російській мові.

Завдання нашого дослідження – на основі результатів проведеного аналізу зробити деякі гіпотетичні висновки щодо особливостей репрезентації категорії детермінації у мовах різних груп (германської та слов'янської) однієї індоєвропейської сім'ї, які у подальшому будуть перевірені на матеріалі більшого обсягу.

Категорія детермінації (означеності/неозначеності) визначається як граматична категорія, яка вказує на те, чи мислиться ім'я предмета як єдине в описуваній ситуації (означеність) чи як таке, що належить до класу подібних йому феноменів (неозначеність) [3, с. 219].

Грамматична категорія – це система протиставлених одна одній граматичних величин (граматичних форм із однорідними значеннями) [там само, с. 220]. Виходячи із наведених вище положень, артикль *a/the*, а також всі інші можливі одиниці, що відносяться дослідниками до показників категорії детермінації, прирівнюються до граматичних форм. У зв'язку із цим виникає питання – наскільки є релевантною така трактовка зазначених вище мовних одиниць. Відповідь на це питання є завданнями наших подальших досліджень. У даній статті ми наводимо результати кількісно-якісного аналізу фактичного матеріалу, одержаного методом суцільної вибірки із сучасної англомовної художньої та публіцистичної літератури та їх літературних перекладів на російську мову (всього 1 000 відрізків мовлення).

1) Означеність в англійському тексті не завжди залежала від наявності означеного артикля. У таких випадках у російському тексті означеність також передавалась імпліцитно (3% випадків).

Investment and innovation cannot be sufficient because profits are down, local savings are too low, and foreign investment in Belarus is among the lowest per capita in the FSU [former Soviet Union],

Из-за низкой прибыли инвестиции и инновации осуществляются в недостаточном объёме. Низок уровень сбережения населения, а по уровню иностранных инвестиций на душу населения Беларусь занимает одно из последних мест среди республик бывшего Советского Союза [8, с. 43].

Поняття *investment* and *innovation* у даній ситуації конкретизуються контекстом, дані іменники вжиті не у загальному значенні, вони співвідносяться із змістом (саме ті інвестиції та інновації, що мають проводитися у Білорусії); *foreign investment in Belarus* – поняття *foreign investment* має означення *in Belarus*, що виділяє дане поняття із класу зарубіжних інвестицій взагалі. Іменники *investment* and *innovation* вжиті у англійському тексті в однині, тоді як у російському тексті стоять у множині, все це свідчить про генералізуючу семантику даних слів, і не дивлячись на їх конкретизацію контекстом, означений артикль не вживається.

2) Означеність в англійському тексті передано за допомогою артикля, в російському тексті – тільки контекстуально (17% випадків).

The economy has grown quite rapidly in the past two years; the Government has stated that this is a sign that the policies are working.

Экономика росла довольно быстро в последние два года. Правительство считает это доказательством эффективности проводимой политики [8, с. 51].

3) У відрізку мовлення *the policies are working* (див. приклад 2) означеному артиклю *the* відповідає російський прикметник *проводимая*. Відповідність означеного артикля прикметнику складала 21% випадків.

4) Іменник, вжитий із артиклем *a* у англійському тексті співвідноситься із конкретною ситуацією і відповідав концепту індивідуалізації, в російській мові значення індивідуалізації передавалось тільки імпліцитно 9%.

In June 1997 the World Bank and the Government signed an agreement (the Memorandum of Understanding – MoU) on a broad reform program as a basis for the resumption of the lending program.

В июне 1997 года Всемирный банк и правительство подписали соглашение (Меморандум о взаимопонимании – MoB) о всесторонней программе реформ – основе для возобновления кредитной поддержки [8, с. 101].

To sign an agreement – стале словосполучення, вживання неозначеного артикля не протирічить концепту індивідуалізації, у дужках назва документу вжита із означеним артиклем.

5) Лексема *any*, що в англійському тексті співвідносилась з поняттям *будь-які*, у російському тексті – імпліцитно означала *усі*. 10%

The question, then, is how to retain beneficial tax competition while minimizing distortions. And the OECD report rightly eschews any assault on generalized competition over tax rates, preferring to focus on tax havens and on preferential reliefs that admit low or no taxation on specific kinds of income.

Тогда вопрос в том, как сохранить благоприятную налоговую конкуренцию, при этом сведя к минимуму её негативные последствия. Очень хорошо, что отчёт ОЭСР воздерживается от любых нападков на налоговую конкуренцию вообще, предпочитая сосредоточиться на оффшорных зонах и льготных налоговых режимах, предусматривающих очень низкое налогообложение или даже его отсутствие в отношении определённых видов доходов [8, с. 54].

Лексема *some*, що в англійській мові співвідноситься із концептом лімітації, передавалась у російському тексті займенником *всякий*. Цей займенник, навпаки, указує на відсутність обмеженості якості або кількості.

Suddenly Christopher Robin began to tell Pooch about some of the things. [9, p. 20]

И вдруг Кристофер Робин начал рассказывать Пуху всякие интересные вещи [7, с. 22].

Таких випадків було нараховано 12%.

6) 28% випадків склали відрізки мовлення, у яких означений артикль передавався за допомогою вказівних займенників та прикметників.

But the situation cannot last.

Однако подобная ситуация не может продолжаться [8, с. 101].

Сумуючи все зазначене вище, можна відмітити, що питання наявності саме граматичної категорії детермінації англійського іменника потребує подальшого вивчення та поточнення. Аналіз способів вираження даної категорії в англійській та російських мовах свідчить про те, що в російській мові вона виражена контекстуально або лексично, в англійській мові контекстуально, за допомогою артиклів та лексем *some*, *any*. Чи є ця категорія суто граматичною в англійській мові, буде зрозуміло після поточнення граматичного статусу мовних одиниць *a*, *the*, *some*, *-any*.

Література:

1. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка : учеб. для студентов филол. ин-тов и фак. иностр. яз. – 3-е, изд., испр. – М. : Высш. школа, 2000. – 380 с.
2. Иванова И. П., Буракова В. В., Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка : [учебник для ин-тов и фак. иностр. яз.]. – М. : Высш. школа, 1981. – 285 с.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2002. – 368 с.
4. Раевская Н. Н. Очерки по стилистической грамматике современного английского языка. – К. : Изд-во Киев, ун-та, 1973. – 144 с.
5. Kramsky J. The Article and the Concept of Definiteness in Language. – The Hague-Paris : Mouton I Gruyter, 1972. – 212 p.
6. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., and Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. – London : Longman, 2000. – 1796 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

7. Милн А. А. Винни-Пух и все-все-все. – М., “Правда”, 1985. – 440 с.
8. Слепович В. С. Курс перевода (английский ↔ русский язык). Translation course / В. С. Слепович – Мн. : “ТетраСистемс”, 2002. – 272 с.
9. Milne Alan A. Winnie-the-Pooh. – М., “Радуга”, 1983. – 448 с.